

Юридична Газета

№ 45 (261) 9 листопада 2010 року www.yur-gazeta.com

Multimedia

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ЩОТИЖНЕВЕ ПРОФЕСІЙНЕ ЮРИДИЧНЕ ВИДАННЯ

ТЕМА НОМЕРА:

Тенденції юрбізнесу 2010

О. Уколов

Н. Микольська

О. Мінін

Рік теперішній і рік наступний

Підсумки і прогнози в податковій сфері

Олександр МІНІН
Старший партнер
ЮФ «КМ Партнери»

Уже більша частина цього року перебігає під знаком Податкового кодексу. І на фоні його очікуваного прийняття менш помітними залишаються дійсно критичні зміни, які вже відбулися і продовжують поширюватися у фінансовій сфері.

І раніше доводилося пояснювати, головним чином «новоприбульцям» до України, що те, що записано в законі, і що має місце в дійсності не завжди співпадають. Типовим прикладом цього була відповідь на питання «коли і як маю право на відшкодування ПДВ?», на що доводилося відповідати «за таких і таких-то умов по закону, і по закону в такі строки, однак реально це ПДВ так, або принаймні у строки визначені законом чи близько до них, не отримаєте». І раніше доводилося стикатися з «вивертами» податківців спрямованими на неприйняття чи невизнання «незручних» податкових декларацій, чи то з ПДВ до відшкодування, чи зі збитками в декларації з податку на прибуток і т.п.

Цього ж року кількість таких моментів розходження того, що маємо очікувати за законом, і що відбувається в дійсності зросло катастрофічно. Навіть вже раніше відомі питання на кшталт неприйняття чи невизнання декларацій набувають вже просто нечуваних масштабів. До старих проблем додаються нові.

Яскравим прикладом цього року є «досягнення» митних органів. За статистикою виходить, що цього року головним фінансовим органом стає не податкова служба, а митниця. Так, на днях митниця відрпортувала про вже забезпечене збільшення фактичних надходжень на 15 млрд грн цього року за рахунок збільшення митної вартості, перекваліфікації на інші коди і т.п. На практиці низка наших клієнтів та інших відомих нам компаній стикнулися з цими питаннями. І наша професійна оцінка, що в переважній більшості відомих нам випадків реальних законних підстав для вказаних кроків у митниці не було. При цьому ми працюємо з великими та середніми підприємствами, і відповідні дії митниці були шоком. Чого варта, наприклад, така оцінка, коли митниця збільшує митну вартість у кілька разів, незважаючи на наявність прямого контракту з виробником, і внаслідок цього митна вартість стає більшою ніж ціна реалізації товару в Україні. Як результат, у підприємств складається негативний баланс з ПДВ, коли сума ПДВ сплачена на митниці менша ніж отримана від клієнтів.

Такі наїзди з боку митниці і подібні, вже з інших питань, з боку податкових органів супроводжуються реальним скороченням можливості правового захисту платни-

Те, що записано в законі, і що має місце в дійсності не завжди співпадають

ків податків. З боку виконавчих органів чітко простежується позиція, що поставлена мета збільшення фінансових надходжень виправдовує все. Судова гілка влади на сьогодні майже втратила своє значення: не секрет, як навіть похваляються у приватних розмовах самі податківці чи митники, що там наведений «порядок» за якого судді в першу чергу дивляться не на закон, а як відповідне рішення буде сприйняте виконавчою владою. І тому такий результат, що на сьогодні, за офіційними даними ДПА, на користь податкової в судах вирішується 97 % спорів. Реально правосудних рішень, принаймні у фінансовій сфері, стає все менше і менше.

Як підсумок можна говорити, що реальна перебудова фінансової машини і механізму забезпечення її функціонування (в тому числі і з «нейтралізацією» судів, і поновленням застосування таких засобів тиску як податкова міліція і т.д.) вже відбулася. І для цього власне податкове законодавство і не довелося значно змінювати. Реальні права платників податків вже суттєво звужені, податковий тиск збільшений, баланс інтересів суттєво перекошений.

Вбачається, однак, що таке «вирішення питання» все ж таки тимчасове. Якщо бізнесу не забезпечена можливість працювати з прибутком, він просто припиняє свою діяльність, і або йде з України, або очікує на суттєві зміни, або таки намагається це щось міняти. Кінцево все це збільшення поборів перекладається або на рахунок споживачів внутрішнього ринку в Україні (і тому так ростуть ціни, бо бізнес намагається зберегти можливість працювати), або на експортні галузі, коли збільшення витрат оплачується збільшенням ціни для закордонних покупців. Однак і там все обмежено ринком, і цей ріст теж. Тобто економіка просто не винесе такого фінансового перевантаження.

Інший напрямок, це

застосування процедур вирішення спорів поза межами України. Прикладом може бути звернення в тому числі до Європейського суду з прав людини, зокрема з питань відшкодування / кредиту з ПДВ. Прецеденти відповідних рішень такого роду вже є, пригадаймо і той самий Інтерсплав з України, і приклади болгарських підприємств. Думаю, що в найближчій перспективі на нас очікує розвиток руху бізнесу в цьому напрямку. Не слід забувати й можливість в тому числі лобювання через зовнішні та внутрішні джерела, адже Україна не є ізолюваною, і залежить від того, що відбувається в світі, в тому числі й щодо умов для продажу своїх товарів. Так, якщо митниця буде явно продовжувати зловживання з питання завищення митної вартості чи інших процедур, не можна виключати застосування до України санкцій в рамках ВТО аж до виключення з організації.

Шлях, який зараз обра-

ний виконавчою владою в Україні у фінансовій сфері дає лише тимчасовий результат, і не забезпечує навіть в повному обсязі поточних завдань. Так, за оприлюдненою інформацією, «дирка» в бюджеті зростає. Вбачається також, що деякі офіційно заявлені «досягнення» в дійсності є скоріше результатом маніпулювання даними і приховування дійсної інформації. Таке, наприклад, може мати місце щодо узгодженого з МВФ рівня скорочення непогашеної заборгованості з ПДВ станом на 1 жовтня. Офіційно завдання виконане, а насправді «поза картиною» залишаються ті суми ПДВ, по яких податкова вперто продовжує не приймати декларації, або не проводити їх по обліку, або вдаватися ще до будь-яких хитрощів, які дозволяють правдами чи, скоріше, неправдами не відображати ті суми ПДВ, право на відшкодування яких є за законом, в офіційній фінансовій статистиці. Діють й іншим шляхом, коли навіть

вже по прийнятих деклараціях, та інколи вже навіть по перевірених періодах, видаються повідомлення рішення про зменшення відшкодування. Тобто проблема просто заганається вглиб і приховується, а не вирішується, і тому напруга з цього питання накопичується, а офіційна інформація є неадекватною реальному стану справ. Тільки щодо наших клієнтів можна говорити про десятки, якщо не сотні мільйонів грн сум ПДВ до відшкодування, які фінансовими органами зараз виведені з офіційної статистики сум ПДВ до відшкодування, і які зараз перебувають в спорах. І мова йде про поважні компанії з міжнародним капіталом. Словом, на нас очікують непрості часи.

Не можна оминати в цьому відношенні й очікуваний Податковий кодекс, і можливо новий Митний кодекс. Певне полегшення, що зараз проект Податкового кодексу принаймні не такий суперфінансовий, як був при-

йнятий в «першому» читанні. Однак і на сьогодні, на жаль, проект Кодексу несе скоріше погіршення фінансового клімату порівняно з чинним законодавством. Так, в ньому є певні «морквини» для окремих категорій платників податків, видалені найбільш одіозні норми порівняно з першим проектом. Однак головне, що реальне вирішення основних вад податкової системи України він не дає. Деклароване зближення податкового та фінансового обліку, зміни в адмініструванні, переважна більшість змін в цілому погіршують стан платників через збільшення невизначеності і тим самим можливості свавільних дій фінансових органів. У Кодексі, на жаль, відсутні норми, які б дієво запобігали тій вакханалії зловживань, з якими ми стикаємося зараз. Власне прийняття і запровадження Кодексу в плановані строки, тобтодесь в листопаді, щоб він працював з 1 січня, буде шкідливим для економіки через збільшення непевності і неможливості нормального опрацювання. Хотілося б сподіватися, що можливо вистатити здорового глузду, щоб все ж таки не зробити цей шок на 1 січня нового 2011 року. На жаль, ті помилки, які були початково закладені при початковому формуванні моделі кодексу, виправити «осіннім штурмом» не вдається. Для цього навіть елементарно бракує часу.

Закінчити цю статтю хотів би на тій ноті, що через викладене вище роботи в податковій сфері найближчим часом буде багатого. І що працювати треба, бо теперішній стан цієї сфери майже несумісний з нормальним веденням бізнесу, який воліє працювати за прозорими і передбачуваними стандартами та нормами поведінки. Україна пасе задніх в рейтингах щодо обтяжливості податкової системи. Тож будемо оптимістами, є шлях тільки вверх, до покращення!

КОМЕНТАР ЕКСПЕРТА

Віктор СКОПІНЦЕВ
Адвокат
МЮФ «Шонхерр»

Одними з перших українських фахівців, які дізнаються про плани здійснення іноземних інвестицій в Україні, є податкові консультанти. До них звертаються за консультаціями щодо податкових наслідків реалізації бізнес-проектів ще на етапі вивчення їх економічної привабливості.

Таким чином, попит на послуги податкових консультантів може слугувати ознакою для визначення інвестиційного клімату в державі. До 2008 року великий обсяг роботи для податкових консультантів забезпечувався іноземними інвесторами, які активно виходили на ринок України та замовляли послуги з податкового структурування. Крім того, стрімкий розвиток ринку M&A в Україні забезпечив розвиток такого напрямку роботи податкових консультантів, як проведення податкових перевірок, які часто супроводжували юридичні перевірки у транзакціях купівлі-продажу компаній. Податкові перевірки отримали назву tax due diligence, та досить часто за своєю складністю та

напруженістю не поступалися юридичним перевіркам (legal due diligence).

Зниження інвестиційної активності у світі в цілому та в Україні зокрема протягом останніх років значним чином вплинуло на роботу податкових консультантів. Так, економічні та політичні проблеми значно знизили інтерес іноземних інвесторів до України, що обумовило зменшення попиту на податкові послуги та необхідність пошуку нових клієнтів. Такі зміни призвели до зниження вартості послуг податкових консультантів. У 2010 році ця тенденція не зазнала суттєвих змін, оскільки інвестиційна привабливість України для зовнішніх інвесторів залишається низькою.

Окрім супроводження інвестиційної діяльності важливою сферою роботи податкових консультантів є надання допомоги бізнесу у відносинах з податковими та іншими контролюючими органами. До таких послуг входить представництво інтересів клієнтів під час проведення податкових перевірок, а також адміністративне та судове оскарження дій та вимог податкових органів. Досить високий попит на такі послуги протягом останніх років пояснюється зростанням податкового тиску на бізнес та невідповідністю самих податкових органів щодо порядку адміністрування податків, особливо податку на додану вартість. Тільки в поточному році податкові органи декілька разів змінювали вимоги щодо обліку податку на

додану вартість, що, звісно, не сприяє зниженню претензій до податкових органів з боку платників податків.

Тенденцією останніх років, яка продовжує зростати, в роботі податкової практики компанії «Шонхерр» є звернення українських клієнтів за податковими консультуваннями інвестицій, які походять з України. Особливу цікавість у наших співгромадян викликають питання використання Австрії як юрисдикції для вкладення інвестицій та просування продукції на ринки країн Центральної Європи. Такі консультації, зазвичай, є комплексними та, якщо мова йде про використання переваг австрійської податкової системи та договорів про уникнення подвійного оподаткування, потребують залучення податкових консультантів з інших країн.

Подією, що значною мірою вплине на роботу податкових консультантів та бізнес в Україні в цілому, є прийняття Податкового кодексу, що за завіряннями службовців має відбутися найближчим часом. Станом на сьогодні проект Податкового кодексу, розроблений Кабінетом Міністрів України, прийнятий Верховною Радою України за основу. Введення в дію такого комплексного документу, як Податковий кодекс, незалежно від того, чи буде збільшене чи зменшене податкове навантаження та будь-яких інших правил, є значним стресом для бізнесу. У зв'язку з цим немає сумнівів, що роботи у податкових консультантів буде достатньо.